

Kultúra a náš svet

Vízie a kontexty – Výzvy a priority

Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030

Nová budova Slovenského národného divadla, Bratislava

Správy z panelových diskusií prvého dňa konferencie

Strategické smerovanie Slovenska a kultúra

16. 5. 2022

Hlavný organizátor konferencie:
Ministerstvo kultúry
Slovenskej republiky

Spolupráca: Inštitút kultúrnej politiky MK SR,
Platforma pre kultúrny a kreatívny priemysel, OZ
Stojíme pri kultúre,
Slovenské národné divadlo

Panelové diskusie Strategické plánovanie – synergie a prax
Kultúrna politika a štát – skúsenosti z medzinárodnej praxe (Terézia Rajniaková)
Európska spolupráca ako katalyzátor kultúrnej politiky (Zuzana Kaliská)
Strategické smerovanie Slovenska a kultúra (Erik Vilím)
Synergie kultúrnej politiky územných samospráv (Zuzana Kaliská)

Konferencia Kultúra a náš svet (Vízie a kontexty – Výzvy a priority) bola využitou príležitosťou na diskusiu o vznikajúcej Stratégii kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030, ale predovšetkým o rôznych mierkach pohľadu na súčasnú kultúru, od globálnej perspektívy až po špecializované sektorové prístupy. Počas prvého dňa sa program zameriaval na vízie kultúry v súčasnom svete a na vykreslenie kontextu, v ktorom sa nachádza kultúra na Slovensku po tridsiatich rokoch samostatnosti. Téma strategického plánovania sa venovali popoludňajšie panelové diskusie a prezentácie venované spolupráci a možnostiam prepojenia rôznych strategických dokumentov. Na záver dňa zástupcovia prípravného tímu stratégie predstavili zámer a metódy svojej práce i možnosti participácie odbornej verejnosti. Druhý deň konferencie bol venovaný workshopom, v ktorých účastníci a účastníčky diskutovali o aktuálnych potrebách a výzvach v kultúrnych a kreatívnych odvetviach, a to v kontexte súčasných spoločenských, politických a environmentálnych zmien. Cieľom stretnutí bolo sformulovať aktuálne problémy kultúry a kultúrnej politiky a pokúsiť sa definovať priority, ktoré by kultúrna politika mala riešiť.

Dokumentáciu konferencie nájdete na stránke [TU](https://www.kulturnepolitika.sk/).

Panel 3

Strategické smerovanie Slovenska a kultúra

Správu spracoval: Erik Vilím, Inštitút kultúrnej politiky MK SR

Diskutovali: Matúš Drotár (Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR), Kristína Korčeková (Úrad vlády SR), Zora Jaurová a Martin Slosiarik (Slovak Global Network), Andrej Svorenčík (Ministerstvo kultúry SR, Úrad vlády SR)

Moderoval: Ladislav Oravec

Kristína Korčeková pracuje ako projektová manažérka na Pláne obnovy a odolnosti. Počas svojej prezentácie predstavila tento dokument, ako aj miesto kultúry v ňom. Dokument vznikol ako odpoveď na krízu pandémie Covid-19, ale aj na klimatickú krízu, a to konkrétne v máji 2020, pričom jeho implementácia začala už na jeseň v roku 2021. Ako uviedla, jeho obsah a štruktúra boli v súlade s odporúčaniami Európskej komisie pre Slovensko a celkový plán obnovy (6,5 miliardy eur) bol rozčlenený do 5 línií: zelená ekonomika, vzdelávanie, veda a výskum, inovácie, zdravie a efektívna verejná správa. Korčeková rovnako predstavila implementačný plán dokumentu, ako aj zapojené poradné orgány. Predstavila taktiež úspechy tímu, medzi ktorými bolo napríklad prvenstvo Slovenska v jeho odovzdaní. Do plánu obnovy bola zahrnutá v limitovanej podobe aj kultúra, a to v rámci reformy pamiatkovej ochrany, rozvojových projektov transformácie regiónov NP Muránska planina a NP Poloniny (K5), podpory lokálnych projektov mäkkého turizmu, podpory digitalizácie a startupov (K9), dopytovo orientovaných výziev na financovanie riešení, výziev digitálnej transformácie či investícií do seed a scale-up fáz inovatívnych podnikov.

Matúš Drotár predstavil návrh Programu Slovensko 2021 – 2027 a aktivity zamerané na podporu kultúry. Celkový rozsah poskytnutých financií je 2,6 mld. eur, pričom primárnym cieľom je vyrovnávanie regionálnych rozdielov. Spomenul obmedzenia zo strany Európskej komisie, ktoré určujú priority prerozdelenia dotácií z eurofondov, a poukázal na absentujúce miesto kultúry. Napriek spomínaným obmedzeniam sa im však podarilo vytvoriť priestor pre financovanie a podporu kultúrnej oblasti, a to najmä vďaka jej potenciálu zvyšovania ekonomického rastu, zvyšovania zamestnanosti, podpory konkurencieschopnosti či zvýšenia atraktívnosti jednotlivých regiónov pre zahraničných investorov. Spomenul taktiež investičný dlh v oblasti kultúry, ktorý bol vypracovaný v spolupráci s analytikmi MK SR a jeho výška sa aktuálne odhaduje na 5,5 mld. eur. V rámci alokácie investícií vyzdvihol súťaživú zložku medzi jednotlivými oblasťami infraštruktúry, ktorá má v budúcnosti minimalizovať nedostatky pri čerpaní eurofondov. V kontexte aktivít špecializovaných na kultúru identifikovali spolu s tímom nasledovné oblasti, ktoré by mali byť podporené: rekonštrukcia národných kultúrnych pamiatok vo vlastníctve štátu, podpora kultúrneho dedičstva, miestnej a regionálnej kultúry, podpora komunitného rozvoja a cestovného ruchu, Európske hlavné mesto kultúry 2026.

V rámci podpory kultúrneho dedičstva priniesli novinku týkajúcu sa rozhodnutia preniesť kompetencie alokácie financií zo štátu na partnerov území (presnejšie, zástupcov územnej samosprávy, štátu, podnikateľskej sféry, neziskového sektora a ďalších), ktorí budú definovať smerovanie podpory.

Andrej Svorenčík predstavil Agendu 2030, ktorou je globálny záväzok 193 členských štátov OSN, v rámci ktorého bolo definovaných 17 oblastí udržateľného rozvoja. V jeho prezentácii hneď na úvod zdôraznil dlhodobú chýbajúcu prítomnosť kultúry. V decembri 2020, súbežne s plánom obnovy, vznikol dokument Slovensko 2030 (celý názov: Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 – dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky) ako odpoveď na spomínaných 17 oblastí rozvoja, v ktorom bola už zahrnutá aj kultúra. Vo svojom vstupe taktiež vysvetlil vzťah dokumentu Slovensko 2030 a Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu SR 2030. SKKP SR 2030 definoval ako rámcový dokument, ktorý nemá nahradiť Slovensko 2030, ale práve doplniť jeho absentujúce miesta. Pri bližšom pohľade na strategický dokument Slovensko 2030 vyzdvihol najmä spôsoby vyhodnocovania kľúčových cieľov, teda indikátory implementácie Agendy 2030 pre oblasť kultúry a kreatívneho priemyslu, ktorých definovanie bude hrať rovnako kľúčovú úlohu pri tvorbe SKKP 2030.

Martin Slosiarik predstavil Národný prieskum hodnôt Slovenska 2021 od iniciatívy Slovak Global Network. Aj pre neho bolo zámerom prezentácie nájsť v ňom miesto kultúry. Informoval o metodike prieskumu, ako aj potrebe jeho rozšírenia na rok 2022 s cieľom vyhodnotiť tiež vplyv aktuálnej prebiehajúcej vojny na Ukrajine. Upriamil pozornosť na hierarchiu hodnôt v rámci tejto metodiky, ktoré sa delia na osobné a spoločenské, či na spôsoby zamerania zberu dát. Pri prehľade osobných hodnôt občanov SR vyšlo v roku 2021 do popredia hlavne zdravie, a to najmä v reakcii na prebiehajúcu pandémiu v roku 2021. Ďalším dôležitým zistením bolo vzťahové hodnotové zameranie slovenskej spoločnosti, teda vyzdvihnutie rodiny a tradícií ako jedných z najpreferovanejších hodnôt. V prieskume vyšla v hierarchii vysoko aj hodnota čestnosti. V poslednom prieskume z roku 2022 sa premenilo umiestnenie hodnôt – na vrchol hodnotového rebríčka sa dostal mier. Miesto kultúry pritom situoval do pojmu kvalita života. Uviedol, že tento pojem je chápaný v širšom meradle, teda nielen ako zabezpečenie základného príjmu, ale zahŕňa aj celkovú rovnováhu medzi pracovnou a voľnočasovou sférou ľudského života. Ako výsostne kultúrnu hodnotu identifikoval tvorivosť, ktorá sa ale ocitla v rebríčku prieskumu na nižších priečkach.

Zora Jaurová predstavila iniciatívu Slovak Global Network, v rámci ktorej vznikol aj spomínaný Národný prieskum hodnôt Slovenska 2021. Ich snahou je združovať profesionálov žijúcich na Slovensku aj v zahraničí, pričom ambíciou je priniesť sériu reformných plánov. Jednou z týchto reforiem sa stala práve aj kultúra. Spomenula spôsob transformácie hodnôt zo stredného a z dlhodobého hľadiska, pri ktorom podľa nej zohrávajú silnú úlohu najmä verejní činitelia. Kriticky sa obrátila k doterajším politickým zástupcom, ktorí transformatívnu úlohu kultúry

podľa nej jednoducho nepochopili. Jej rola je naďalej alarmujúco prehliadaná v spoločnosti, čo sa pretavuje napríklad do stavu verejného priestoru. Vyzdvihla najmä potrebu premeny vnímania kultúry ako vládnu prioritu.

Diskusia

V rámci záverečnej diskusie zazneli viaceré konštruktívne otázky, ktoré sa týkali napríklad potreby presnejšej formulácie kultúrnej spotreby v rámci hodnotového systému Slovenska (Darina Kárová), ucelenej a rámcovej vízie prepájajúcej jednotlivé existujúce strategické dokumenty (Laco Oravec) či nevyhnutnosti jazykovej kultivácie komunikácie verejných inštitúcií smerom k občanom (Júlia Choleva). Diskusiu uzavrel moderátor Laco Oravec otázkou pre všetkých účastníkov panela: Ak by došlo k plnému využitiu potenciálu existujúcich strategických dokumentov, v čom by malo byť Slovensko v horizonte do roku 2030 iné? Diskutujúci ponúkli viaceré odpovede ako napríklad: dôslednejšia aplikácia zelenej politiky a reformované školstvo (Kristína Korčeková), začlenenie marginalizovaných skupín, najmä rómskeho obyvateľstva (Matúš Drotár), zrevitalizovanie kultúrnych inštitúcií tak, aby mohli vykonávať svoj účel v súčasných podmienkach, kultivácia verejnej diskusie a implementácia kultúry do každodenného života občanov (Zora Jaurová), prenesenie zodpovednosti potreby podpory kultúry na politické elity (Martin Slosiarik).